

Національній академії наук України – 95 років

27 листопада 1918 р. відбулися установчі Загальні збори Української академії наук, на яких першим президентом Академії було обрано видатного ученого-геолога і геохіміка зі світовим іменем – академіка Володимира Івановича Вернадського.

Протягом багаторічної історії президентами Академії обиралися М.П. Василенко (1921-1922 рр.), О.І. Левицький (1922 р), К.І. Липський (1922-1928 рр.), Д.К. Заболотний (1928-1929 рр.), А.А. Богомолець (1930-1946 рр.), О.В. Палладін (1946-1962 рр.). З 1962 року на чолі Академії – академік Борис Євгенович Патон.

Назва Академії зазнала змін чотири рази. До 1921 р. вона іменувалась Українська академія наук (УАН), з 1921 по 1936 р. – Всеукраїнська академія наук (ВУАН), з 1936 р. – Академія наук України і з 1994 р. – Національна академія наук України (НАН України).

Українська академія наук була найстарішою з республіканських академій за часів існування СРСР. У стінах Академії зросла плеяда видатних учених – засновників провідних наукових шкіл.

НАН України є вищою науковою установою України, яка об'єднує дійсних членів, членів-кореспондентів та іноземних членів, усіх науковців її установ і здійснює дослідження в різних галузях знань, створює наукові основи технологічного, соціально-економічного та культурного розвитку країни. Протягом 95 років учені збагатили вітчизняну і світову науку як у фундаментальних, так і в прикладних дослідженнях низкою результатів першорядного значення.

У роки Великої Вітчизняної війни в Академії було розроблено і використано на оборонних підприємствах високоефективний метод автоматичного зварювання під флюсом корпусів танків і самохідних гармат, що значно підвищило бойові якості цих видів військової техніки. Зусиллями вчених було розв'язано багато складних проблем, пов'язаних з розробкою та організацією масового виробництва боєприпасів, різних систем, пристроїв та виробів оборонного призначення. Науковці-біологи і медики створили нові високоефективні лікарські препарати і засоби лікування поранених.

Вже через п'ять років після тривалої війни в НАН України вперше в континентальній Європі було побудовано малу електронну обчислювальну машину, а згодом розроблено теорію цифрових автоматів, на основі якої сконструйовано кілька поколінь електронно-обчислювальних машин.

Вчені Академії розробили технологію електрошлакового переплаву, започаткували цю нову галузь металургійного виробництва не лише в Україні, а й у цілому СРСР та у багатьох інших промислово розвинутих країнах, створили виробництво надтвердих матеріалів, синтетичних алмазів, різноманітних виробів з металевих порошків, металокерамічні контактні сплави, багато інших новітніх технологій.

Значних результатів було отримано у галузі математики, математичної фізики, інформатики, теоретичної, технічної та біологічної кібернетики. Успішного розвитку набули дослідження з механіки твердого тіла, рідин і газів.

Вагомий внесок зробили фізики Академії наук, зокрема у теоретичну фізику, фізику твердого тіла, низьких температур, напівпровідників, радіофізику, астрономію та радіоастрономію. Саме тут було відкрито низку фізичних явищ, які суттєво розширили уявлення про властивості речовини в різних умовах, фізичні процеси у Всесвіті. Вони покладені в основу нових технологій в електроніці, голографії, радіотехніці. Здійснюються

фундаментальні дослідження і виконуються цільові комплексні програми з наноструктурних систем, наноматеріалів і нанотехнологій, а також у галузі сенсорних систем і технологій.

Важливу сторінку історії Академії становлять дослідження Сонця, навколоземного космічного простору та Землі космічними засобами. Широко визнані у світі результати досліджень космічної навігації та біологічних експериментів під час орбітальних польотів, в декаметровій радіоастрономії та зварюванні і різанні металів у відкритому Космосі.

У галузі наук про Землю значних результатів досягнуто з гео- і гідрофізики, океанології, гідрогеології, геохімії і фізики мінералів. Гідне місце в дослідженнях учених Академії посідають фізико-технічні проблеми енергетики, в т.ч. ядерної енергетики, пошукові роботи з тепломасообміну, електрофізики, моделювання електротехнічних та енергетичних систем, енергозбереження, нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії.

Вагомі здобутки є у вирішенні фундаментальних проблем каталізу, органічного синтезу, хімії високомолекулярних сполук, електрохімії, неорганічної хімії, хімії води, нанохімії, вуглехімії та інших напрямів хімічної науки.

Широке визнання вітчизняних і зарубіжних вчених здобули ґрунтовні дослідження у галузі біологічних наук – з мембранної біології, фізіології людини і тварин, нейрофізіології, біосенсорики, геноміки.

Триває цілеспрямована пошукова праця з теоретичної та експериментальної онкології, радіаційної медицини, кріобіології та кріомедицини, молекулярної та клітинної біології, генної інженерії, мікробіології та вірусології.

Чимало досягнень є в галузі соціогуманітарних наук. Установами політико-правового, економічного та соціологічного профілю зроблено значний внесок у теоретичне обґрунтування та інформаційно-аналітичне супроводження суспільно-політичних та соціально-економічних перетворень, вивчення сучасних трансформацій у суспільстві, розробку засад структурно-інвестиційної, інноваційної, регіональної, етнонаціональної, гуманітарної політики держави.

НАН України докладає багато зусиль для розвитку міжнародних наукових зв'язків, інтеграції у світове наукове співробітництво. Установи Академії беруть участь у виконанні спільних дослідних робіт за прямими двосторонніми угодами з науковими організаціями зарубіжжя, а також науковими центрами понад 50 країн Європи, Азії, Америки. Серед них – академії наук різних країн світу, відомі наукові об'єднання.

Розгортається зовнішньоекономічна діяльність установ НАН України. На замовлення іноземних наукових організацій і фірм виконуються дослідження і розробки, здійснюється продаж власної наукоємної продукції, ліцензій. Установи Академії стали засновниками та партнерами десятків успішно працюючих науково-виробничих підприємств з іноземними інвестиціями.

Багате історичне минуле та потужний науковий і науково-технічний потенціал дають можливість Національній академії наук України бути одним із провідних наукових центрів Світу, зберігати академічні традиції в організації наукових досліджень.